

Komission säädösehdotukset ihmisten käyttöön tarkoitetun veden kanssa kosketuksissa olevien materiaalien terveydellisistä vaatimuksista

Eduskuntatunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Komissio on antanut julkiseen kuulemiseen 20.10.2023 kuusi säädösehdotusluonnosta, jotka koskevat uudelleenlaaditun ihmisten käyttöön tarkoitetun veden laadusta 16. päivänä joulukuuta 2020 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2020/2184 (jäljempänä juomavesidirektiivi) toimeenpanoa. Juomavesidirektiivi hyväksyttiin Suomen EU:n puheenjohtajuuskaudella 19.12.2019.

Asia saatetaan eduskunnan tietoon ja käsiteltäväksi tällä E-selvityksellä. Komission julkinen kuuleminen säädösehdotuksista on avoinna 20.10.2023–13.11.2023 välisen ajan. Komissio viimeistelee ehdotukset julkisen kuulemisen jälkeen ja antaa lopulliset ehdotuksensa täytäntöönpanosäädöksistä juomavesidirektiivin 22 artiklassa tarkoitetun komitean käsiteltäväksi arviolta marraskuun 2023 lopussa.

Komission säädösluonnoksista on keskusteltu Euroopan kemikaaliviraston (ECHA) asiantuntijatyöryhmissä ja jäsenvaltioiden juomavesiasiantuntijoiden kokouksissa. Komissio kuuli jäsenvaltioita säädösehdotuksista 16.6.2023 järjestetyssä juomavesidirektiivin asiantuntijaryhmässä. Komission ehdottamat täytäntöönpanopäätökset ovat komitean käsiteltävänä ja äänestettävänä joulukuussa 2023. Komission tarkoituksena on antaa täytäntöönpanosäädökset viimeistään 12.1.2024. Komission tarkoituksena on antaa myös ehdotetut delegoidut asetukset samaan aikaan, jonka jälkeen neuvostolla ja parlamentilla on kaksi kuukautta aikaa ilmaista, aikovatko ne vastustaa kyseisiä asetuksia. Tätä määräaikaa voidaan sekä neuvoston että parlamentin puolelta pyytää jatkettavaksi kahdella kuukaudella. Jos kumpikaan ei vastusta määräajassa, delegoitu asetukset tulee voimaan. Tarkoitus on, että kaikki säädökset tulevat voimaan tammikuussa 2024. Säädösten soveltaminen alkaa kahden vuoden kuluttua niiden voimaantulemisesta.

Suomen kanta

Suomi katsoo, että komission säädösehdotusten tavoitteet ovat yleisesti kannatettavia talousveden terveydellisen laadun takaamiseksi ja sen varmistamiseksi, että ihmisten käyttöön tarkoitetun veden kanssa kosketuksiin tulevista materiaaleista ja tuotteista ei liukene veteen vieraita aineita terveydelle haitallisissa määrin.

Komission ehdottamat säädösehdotukset ovat pääsääntöisesti hyväksyttävissä. Suomi suhtautuu erityisen kriittisesti yhteen ehdotettuun täytäntöönpanopäätökseen (*Komission täytäntöönpanopäätös EU:ssa sallittujen lähtöaineiden, koostumusten ja ainesosien luetteloiden laatimisesta*) ja delegoituun asetukseen (*Komission delegoitu asetus juomaveden kanssa kosketuksiin joutuvien tuotteiden vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelystä*), eikä hyväksy niitä nyt ehdotetussa muodossa. Lisäksi Suomi suhtautuu varauksellisesti myös toiseen komission täytäntöönpanopäätökseen (*Komission täytäntöönpanopäätös testaus- ja hyväksymismenetelmistä aineiden, koostumusten ja ainesosien sisällyttämiseksi EU:ssa sallittujen aineiden luetteloihin*). Suomi katsoo, että jatkovalmistelussa olisi niiden osalta välttämätöntä huomioida seuraavia seikkoja:

Suomen lähtökohtana on, että kaikki jäsenvaltioiden tällä hetkellä kansallisesti hyväksytyt ja direktiivin mukaisesti ECHA:lle ilmoitetut veden kanssa kosketuksissa olevat materiaalit otettaisiin komission täytäntöönpanopäätöksellä laatimiin ensimmäisiin luetteloihin (ns. positiivilistoihin) niistä materiaaleista, joita jatkossa saa käyttää ihmisten käyttöön tarkoitetun veden kanssa kosketuksissa olevien materiaalien tai tuotteiden valmistuksessa. Kuitenkin vähintään tulisi varmistaa, että kansallisesti tällä hetkellä käytössä olevien materiaalien käyttöä voidaan jatkaa riittävän siirtymäajan puitteissa vesilaitteistojen teknisen kestävyys- ja sisämarkkinoiden toimivuuden varmistamiseksi.

Suomi katsoo, että positiivilistojen laatimisessa olisi keskeistä ottaa huomioon se, että veden laadun vaihtelu jäsenvaltioiden välillä ja sen asettamat erillisvaatimukset vesilaitteistoissa käytettävälle materiaaleille vaihtelevat. Suomessa veden laatu on pehmeää ja heikosti hapanta, minkä johdosta materiaalien on oltava sinkinkadon kestäviä materiaalien teknisen kestävyys- ja vesivuotovahinkojen estämiseksi. Suomi näkee komission materiaaleille esittämän testausmenetelmän kuitenkin tarkoittavan sitä, että standardissa käytettävä harvinainen kova ja materiaaleja syövyttävä testivesi estäisi Pohjoismaissa käytettävien sinkinkadon kestävien messinkimateriaalien lisäämisen positiivilistalle. Komissio perustelee näkemystään sillä, että materiaaleista liukeneisi veteen liikaa lyijyä. Suomi katsoo tieteellisen näytön, käytännön kokemuksen ja veden laadun seurannan tulosten osoittavan, että Suomessa tällä hetkellä käytössä olevista materiaaleista ei liukene terveydelle haitallisissa määrin lyijyä Suomen talousveteen, sekä katsoo, että nämä materiaalit tulisi lisätä positiivilistalle ja että komission esittämässä materiaalien testimenetelmässä on epäkohtia.

Lisäksi Suomi katsoo, että materiaalien käyttökelpoisuuden arvioinnissa materiaaleista veteen liukenevan lyijyn osuus (ns. *allokaatioprosentti*) ihmisten käyttöön tarkoitetussa vedessä tulisi olla suurempi kuin komissio esittää. Suomi painottaa, että Maailman terveysjärjestön sekä Suomen ja Ruotsin komissiolle esittämän tieteellisen näytön mukaan juomaveteen liukeneva lyijy on pääsääntöisesti peräisin vesilaitteistoissa käytetyistä materiaaleista. Suomi katsoo, että toisin kuin komissio esittää, myös lyijyn osalta allokaatioprosentin tulisi olla 90, kuten se on muiden yleisesti tiedettyjen materiaaleista peräisin olevien aineiden osalta (kupari ja sinkki).

Suomi katsoo, että komission ehdottamien vaatimusten tulisi olla tieteellisesti perusteltuja ottaen huomioon jäsenvaltioiden vedenlaadun erot ja vedenlaadun asettamat vaatimukset materiaalivalintoihin vesilaitteistojen teknisen kestävyys- ja sisämarkkinoiden toimivuuden takaamiseksi, kunhan ihmisten terveyden suojelua koskeva tavoite täyttyy. Suomi tukee siirtymistä vähälyijyi-

siin ja lyijyttömiin materiaaleihin vesilaitteistoissa, mutta keskeistä on taata ihmisten terveyden suojelun lisäksi teollisuudelle riittävän pitkä aika kehittää ja tuoda markkinoille sellaisia materiaaleja, jotka ottavat huomioon myös veden laadun materiaaleille asettamat tekniset vaatimukset. Suomi katsoo, että riittävän pitkä siirtymäaika tarvitaan myös EU:n sisämarkkinoiden toimivuuden varmistamiseksi, jotta jäsenvaltioita ja toimijoita kohdellaan tasapuolisesti. Mikäli lopullisessa ehdotuksessa ei sisällytetä Pohjoismaissa käytettäviä messinkiseoksia ensimmäiselle positiivilistalle, Suomi katsoo, että kansallisesti tällä hetkellä hyväksytyjen materiaalien käytön siirtymäaika tulisi asettaa ensisijaisesti vuoden 2036 loppuun. Tällöin myös kiertotalousnäkökulma ja vihreän siirtymän periaatteet voitaisiin ottaa huomioon asianmukaisella tavalla. Vähintään siirtymäaikaa tulisi kuitenkin jatkaa kahdella vuodella nyt esitetystä vuoden 2032 loppuun saakka.

Pääasiallinen sisältö

Tausta

Juomavesidirektiivi

Juomavesidirektiivi tuli voimaan 12. päivänä tammikuuta 2021. Direktiivillä otetaan mm. käyttöön kaikkialla EU:ssa sovellettavat terveysperusteiset hygieniata koskevat vähimmäisvaatimukset materiaaleille, jotka ovat kosketuksissa ihmisten käyttöön tarkoitetun veden kanssa.

Direktiivin 11 artiklassa on annettu komissiolle valta antaa täytäntöönpanosäädöksiä hygieniata koskevien vähimmäisvaatimusten asettamiseksi ihmisten käyttöön tarkoitetun veden kanssa kosketuksiin joutuville materiaaleille. Lisäksi komissiolle on siirretty valta antaa delegoituja säädöksiä hakemusprosessia koskevasta menettelystä, joilla materiaalit hyväksytään EU:n positiivilistoille, tuotteisiin sovellettavasta vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelystä sekä yhdenmukaisista merkinnöistä, joilla osoitetaan, että ihmisten käyttöön tarkoitetun veden kanssa kosketuksissa olevat tuotteet ovat säädösten mukaisia.

Materiaaleja koskevien vaatimusten tarkoituksena on edistää yhdenmukaisen tason saavuttamista kaikkien EU:n kansalaisten terveydensuojelussa sekä varmistaa, että veden kanssa kosketuksissa olevista materiaaleista ei liukene veteen vieraita aineita suurempina määrinä kuin niiden käyttötarkoituksen mukaan on tarpeellista. Lisäksi direktiivin tarkoituksena on parantaa sisämarkkinoiden toimintaa veden kanssa kosketuksissa olevien tuotteiden osalta.

Komission säädökset

Komissio on antanut ehdotukset kolmesta delegoidusta säädöksestä ja kolmesta täytäntöönpanosäädöksestä, joilla toimeenpannaan juomavesidirektiivin veden kanssa kosketuksissa olevat säännökset. Näitä ovat:

1. Komission täytäntöönpanopäätös EU:ssa sallittujen lähtöaineiden, koostumusten ja ainesosien luetteloiden laatimisesta
2. Komission täytäntöönpanopäätös testaus- ja hyväksymismenetelmistä aineiden, koostumusten ja ainesosien sisällyttämiseksi EU:ssa sallittujen aineiden luetteloihin
3. Komission täytäntöönpanopäätössäädös lopullisten materiaalien testaus- ja hyväksymismenettelyistä ja –menetelmistä
4. Komission delegoitu asetus juomaveden kanssa kosketuksiin joutuvien tuotteiden vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelystä
5. Komission delegoitu asetus lähtöaineiden, koostumusten tai ainesosien sisällyttämisestä EU:ssa sallittujen aineiden luetteloihin tai poistamiseksi niistä
6. Komission delegoitu asetus juomaveden kanssa kosketuksiin joutuvien tuotteiden merkitsemisestä.

Komission säädöksillä otetaan käyttöön hygieniää koskevat vähimmäisvaatimukset ja EU:n vaatimustenmukaisuusjärjestelmä ihmisten käyttöön tarkoitetun veden kanssa kosketuksiin joutuville materiaaleille. Siirtymäajan jälkeen markkinoille saatettavien veden kanssa kosketuksiin joutuvien tuotteiden valmistuksessa voidaan käyttää ainoastaan sellaisia materiaaleja, jotka sisältyvät EU:ssa sallittujen lähtöaineiden, koostumusten ja ainesosien luetteloihin, ja jotka on testattu ja merkitty säädösten edellyttämällä tavalla.

Komission säädösehdotusten ongelmakohdat Suomelle

Suomen kannalta ongelmallisia säädöksiä ovat komission täytäntöönpanopäätös EU:ssa sallittujen lähtöaineiden, koostumusten ja ainesosien luetteloiden laatimisesta (säädös 1) sekä komission delegoitu asetus juomaveden kanssa kosketuksiin joutuvien tuotteiden vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelystä (säädös 4). Lisäksi Suomi suhtautuu varauksellisesti komission täytäntöönpanosäädökseen testaus- ja hyväksymismenetelmistä aineiden, koostumusten ja ainesosien sisällyttämiseksi EU:ssa sallittujen aineiden luetteloihin (säädös 2).

Säädöksen 1 liitteessä on taulukoitu ne metalliset materiaalit, joita saa käyttää ihmisten käyttöön tarkoitetun veden kanssa kosketuksiin joutuvien tuotteiden valmistuksessa. Suomessa ja Ruotsissa käytössä olevia materiaaleja ei ole sisällytetty positiivilistoille, eikä niitä siten saisi käyttää vesilaitteistoissa siirtymäajan jälkeen. Komission säädöksessä siirtymäajaksi on esitetty vuotta 2030. Siirtymäaika on Suomen näkemyksen mukaan liian lyhyt, jotta teollisuus voisi kehittää, testata, standardisoida ja ottaa käyttöön nykyisiä materiaaleja korvaavia materiaaleja.

Säädöksen 4 siirtymäsäännöksessä (artikla 11) ehdotetaan, että säädöstä sovellettaisiin kansallisesti hyväksytyjen ihmisten käyttöön tarkoitetun veden kanssa kosketuksiin tulevien tuotteiden osalta neljännen vuoden viimeiseen päivään jälkeen siitä vuodesta, kun säädös on hyväksytty. Suomen näkemyksen mukaan tämän siirtymäajan tulisi olla yhtä pitkä kuin säädöksessä 1 esitetty siirtymäaika.

Säädöksen 2 mukaan metallisten materiaalien hyväksyttävyys positiivilistoille todettaisiin EN-standardin 15664-1 mukaisesti. Veden kanssa kosketuksissa olevien materiaalien yhteiseurooppalaista hyväksyntää on yritetty saada aikaan jo yli 20 vuoden ajan, ensin EU:n rakennustuotedirektiivin ja sen jälkeen rakennustuoteasetuksen nojalla. Hankkeet ovat kaatuneet erimielisyyteen siitä, että tämä standardimenetelmä ei ole ollut jäsenvaltioiden hyväksyttävissä menetelmässä käytettävien testivesien osalta. Suomen koko yhteiseurooppalaisen hyväksyntämenettelyn aikaisen pysyvän kannan mukaan testimenetelmän testivesi numero 1 ei ole hyväksyttävissä materiaalien testauksessa. Komission ehdottamissa säädöksissä standardi EN 15664-1 olisi kuitenkin metallisten materiaalien positiivilistalle hyväksynnän perusteena. Tämä koskisi myös hyväksyntää ensimmäiselle positiivilistalle, josta juomavesidirektiivin 11(3) artiklassa säädetään, että tälle ensimmäiselle listalle otetaan jäsenvaltioiden kansallisesti ja kansallisin menetelmin hyväksymät materiaalit. Suomen näkemyksen mukaan komissiolla ei ole delegoitua valtaa säätää siitä, että ensimmäiselle positiivilistalle otettavat materiaalit olisi pitänyt testata komission ehdottamien tulevien kriteereiden ja standardien mukaisesti, vaan ensimmäiselle positiivilistalle tulisi ottaa kaikki jäsenvaltioiden ilmoittamat kansallisilla menetelmillä hyväksytyt materiaalit.

Mainitut kolme säädösehdotusta muodostavat kokonaisuuden, jonka vaikutuksia tässä E-kirjelmässä kuvataan.

Hygieniavaatimusten yhdenmukaisen soveltamisen mahdollistamiseksi direktiivissä säädetään mm. siitä, että ennen ensimmäisten positiivilistojen laatimista ECHA kerää tiedot jäsenvaltioiden kansallisista luetteloista niistä lähtöaineista ja materiaaleista, joista talousveden kanssa kosketuksissa olevia tuotteita on tällä hetkellä sallittua valmistaa, näihin materiaaleihin liittyvistä riskinarvioinneista ja muista kansallisista säädöksistä, joiden nojalla materiaalit otetaan positiivilistoille. Suomi ja Ruotsi ovat toimittaneet mainitut tiedot ECHA:lle direktiivissä säädetyn aikataulun mukaisesti 12.07.2021. Komissio ei kuitenkaan ole ottanut Suomen ja Ruotsin ilmoittamia messinkiseoksia metallisten materiaalien positiivilistalle, koska komission näkemyksen mukaan niistä liukenee veteen liikaa lyijyä.

Direktiivi asettaa vaatimuksia juomavesiverkostojen materiaaleista veteen liukenevan lyijyn määrälle. Suomessa ja Ruotsissa käytetään vesilaitteistojen liitososissa sinkinkadonkestäviä messinkiseoksia, koska ne ovat korroosionkestäviä ja siten ehkäisevät vesivuotoja. Toisin kuin muualla Euroopassa, Suomessa ja Ruotsissa vesi on pehmeää ja heikosti hapanta, mikä aiheuttaa nopeaa sinkinkatoa (korroosiota) messinkiseoksille. Suomen ja Ruotsin kansallisen lainsäädännön nojalla hyväksytyt ja käytössä olevat sinkinkadon kestävät messinkiseokset sisältävät pienen määrän lyijyä, mutta Suomi ja Ruotsi eivät tieteellisten tutkimustulosten, käytännön kokemuksen ja veden laadun seurantatietojen perusteella jaa komission näkemystä lyijyn liiallisesta liukenemisesta veteen nyt käytössä olevista materiaaleista. Suomessa ja Ruotsissa lyijyn määrä ihmisten käyttöön tarkoitettussa vedessä on vain noin 5–10 % juomavesidirektiivissä säädetystä lyijyn raja-arvosta. Suomi ja Ruotsi ovat toimittaneet komissiolle runsaasti aineistoa tämän todistamiseksi.

Suomi vaikuttaa aktiivisesti sekä asiantuntijatasolla että korkealla poliittisella tasolla, jotta tällä hetkellä kansallisen hyväksynnän saaneita sinkinkadon kestäviä messinkiseoksia voisi käyttää kunnes korvaavia materiaaleja on riittävästi saatavilla. Siirtymä kohti vähälyijyistä tai lyijytöntä messinkiä on Suomelle tärkeää. Uusien materiaalien kehittämiseksi, testaamiseksi, standardisoimiseksi, tuotantomenetelmien muokkamiseksi ja tuotteiden markkinoille saamiseksi sekä kiertotalouden edistämiseksi ja vihreän siirtymän tavoitteiden toteuttamiseksi teollisuus tarvitsee kuitenkin tälle kehitystyölle riittävän pitkän siirtymäajan. Kuten jo aiemmin todettu, kansallisesti tällä hetkellä hyväksytyjen materiaalien käytön siirtymäaika tulisi asettaa ensisijaisesti vuoteen 2036, jotta kiertotalousnäkökulma ja vihreän siirtymän periaatteet voitaisiin ottaa huomioon asianmukaisella tavalla. Vähintään siirtymäaikaa tulisi kuitenkin jatkaa vuoden 2032 loppuun saakka.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Oikeusperusta

Juomavesidirektiivin oikeusperustana on Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 192 artiklan 1 kohta. Sen mukaan Euroopan parlamentti ja neuvosto päättävät tavallista lainsäätämismenettelyä noudattaen sekä talous- ja sosiaalikomiteaa ja alueiden komiteaa kuultuaan unionin toimista 191 artiklassa tarkoitettujen tavoitteiden toteuttamiseksi.

Komission oikeudesta antaa täytäntöönpanosäädöksiä hygieniää koskevien vähimmäisvaatimusten asettamiseksi ihmisten käyttöön tarkoitetun veden kanssa kosketuksiin joutuville materiaaleille säädetään juomavesidirektiivin 11 artiklan 2 kohdassa. Täytäntöönpanosäädökset hyväksytään asetuksen (EU) N:o 182/2011 5 artiklassa tarkoitettua tarkastelumenettelyä noudattaen. Kyseisen asetuksen 5 artiklan 1 kohdan mukaan komitea antaa lausuntonsa määräenemmistöllä. Jos määräenemmistä äänestää ehdotetun täy-

täytäntöpanosäädöksen puolesta, komissio hyväksyy sen. Jos määräenemmistö äänestää säädösehdotusta vastaan, komissio ei voi hyväksyä sitä. Juomavesidirektiivin 11 artiklan 2 kohdan mukaan jos komitea ei anna lausuntoa (säädösesityksen puolesta tai sitä vastaan ei ole määräenemmistöä), komissio ei hyväksy ehdotusta täytäntöönpanosäädökseksi, ja tuolloin sovelletaan asetuksen (EU) N:o 182/2011 5 artiklan 4 kohdan kolmatta alakohtaa (komission tulee muuttaa ehdotusta tai viedä ehdotus muutoksenhakukomitean käsiteltäväksi).

Komissiolle siirretystä vallasta antaa delegoituja säädöksiä ihmisten käyttöön tarkoitetun veden kanssa kosketuksiin tulevista materiaaleista säädetään juomavesidirektiivin 11 artiklan 5, 8 ja 11 kohdassa sekä 21 artiklassa. Delegoitu säädös tulee direktiivin 21 artiklan mukaan voimaan ainoastaan, jos Euroopan parlamentti tai neuvosto ei ole kahden kuukauden kuluessa siitä, kun asianomainen säädös on annettu tiedoksi Euroopan parlamentille ja neuvostolle, ilmaissut vastustavansa sitä tai jos sekä Euroopan parlamentti, että neuvosto ovat ennen mainitun määräajan päättymistä ilmoittaneet komissiolle, että ne eivät vastusta säädöstä. Euroopan parlamentin tai neuvoston aloitteesta tätä määräaika jatketaan kahdella kuukaudella. Neuvoston oikeuspalvelu ja useat jäsenvaltiot katsovat, että neuvosto päättää vastustamisesta niin sanotulla vahvistetulla määräenemmistöllä (vähintään 72 % neuvoston jäsenistä; jäsenvaltioiden väkiluku vähintään 65 % EU:n väestöstä). Parlamentti tekee asiassa päätöksen jäsentensä enemmistöllä.

Käsittely Euroopan parlamentissa

Täytäntöönpanopäätöksiä ei käsitellä parlamentissa.

Parlamentilla on mahdollisuus vastustaa delegoitua säädöstä edellä mainitun menettelyn mukaisesti.

Kansallinen valmistelu

Sosiaali- ja terveysministeriö vastaa juomavesidirektiivin valmistelusta ja toimeenpanosta Suomessa.

Ympäristöministeriön kannalta keskeisiä asioita direktiivissä ovat juomaveden kanssa kosketuksissa olevissa rakennustuotteissa käytettävien lähtöaineiden ja materiaalien vaatimukset, joista säädetään komission antamissa säädösluonnoksissa.

E-kirje on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriössä ja ympäristöministeriössä yhteistyössä valtioneuvoston EU-sihteeristön kanssa.

Ympäristöjaosto 3.11.–6.11. 2023 (kirjallinen menettely)
 Kilpailukykyjaosto 3.11.–6.11. 2023 (kirjallinen menettely)
 Terveysjaosto 6.11.–7.11. 2023 (kirjallinen menettely)
 EU-Minva 10.11.2023

Eduskuntakäsittely

-

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Komission delegoitu asetus on Suomessa suoraan sovellettavaa oikeutta.

Komission täytäntöönpanopäätös sitoo niitä, jolle se on osoitettu ja sitä sovelletaan sellaisenaan.

Suhde perustuslakiin

-

Ahvenanmaan asema

Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 18 §:n 7 ja 10 kohdan mukaan maakunnalla on lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat rakennus- ja kaavoitustointa, luonnon- ja ympäristönsuojelua sekä vesioikeutta.

Talousveden laatua koskevat voimassa olevat säännökset on annettu Ahvenanmaalla Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 19 §:n 3 momentin mukaisesti maakuntalailla (2016:84) ja maakunta-asetuksella (2016:88).

Taloudelliset vaikutukset

Taloudelliset vaikutukset

Jos sinkinkadonkestäviä materiaaleja ei voida Suomessa jatkossa käyttää vesilaitteistojen liitososissa, vesivuotovahinkojen estäminen edellyttäisi, että syöpyvät materiaalit vaihdettaisiin 3–5 vuoden välein. Korjaukset tulisi tehdä ennakoiden, sillä vesivahinkojen yhteydessä tulisi korjattavaksi verkostomateriaalien lisäksi myös vuotovesien aiheuttamat rakennusten kosteusvauriot. Suomi on esittänyt komissiolle tieteellisen näytön ei-sinkinkadon kestävien materiaalien syöymisestä mainitussa ajassa (Latva ym., 2017: Durability of the non-dezincification resistant CuZn₄₀Pb₂ brass in Scandinavian waters, Engineering Failure Analysis, Volume 74, Pages 133-141, <https://doi.org/10.1016/j.eng-failanal.2017.01.011> ja Kaunisto ym., 2021: Messinkituotteiden sinkinkadonkestävyys erilaisissa vesissä (The dezincification of brass products in Finnish waters), https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/512060/2021_B_19_Messingin_sinkinkato.pdf?sequence=1&isAllowed=y, mutta komissio ei ole ottanut näitä huomioon säädosluonnosten valmistelussa.

Jos kansallisesti teknisen kestävyys takaavien materiaalien käyttö ei ole mahdollista tulevaisuudessa vesilaitteistoasennuksissa, komission ehdottamien säädösten taloudelliset kustannusvaikutukset ovat merkittävät Suomelle. Mainittujen korjausten voidaan katsoa olevan saman tyyppisiä kuin rakennuksen vesijohtojen uusiminen, koska messinkiosat ovat kiinteä osa rakennusten vesilaitteistoja, jotka sijaitsevat pääasiassa rakennusten rakenteiden sisällä. Korjaukset edellyttävät osien vaihtamisen lisäksi siten myös rakennusten rakenteiden purkamista.

Alla olevassa kustannuslaskelmassa on otettu huomioon vain asuinrakennusten rakentaminen, minkä vuoksi kustannusarvion voidaan katsoa olevan aliarvioitu. Vesijohtosaaneerauksen kustannusten tavanomainen vaihteluväli Suomessa on ollut 400–900 €/m², pääkaupunkiseudulla jopa yli 1000 €/m² (lähde: Suomen Isännöintiliitto). Laskelmassa on käytetty keskimääräisenä kustannuksena 850 €/m², painottaen Etelä-Suomea, missä asuu suurin osa suomalaisista ja missä rakennetaan eniten. Suomen koko rakennuskannan kerrosala oli vuonna 2022 17 miljoonaa m², ja pelkästään asuinrakennuksia rakennetaan vuosittain noin 3,8 miljoonaa m²/vuosi (kolmen viime vuoden keskiarvo, taulukko alla, lähde: Tilastokeskus).

Vuosi	Rakennettu asuinkerrosala (m ²)
2022	3 596 822
2021	3 312 615
2020	4 346 399

Näiden tietojen perusteella arvio messinkiosien uusimisen kustannuksista on noin 3,2 miljardia € vuodessa pelkästään rakennetun asuntokannan osalta. Kustannukset moninkertaistuvat, kun niihin sisällytetään myös muina vuosina rakennetut rakennukset ja muut kuin asuinrakennukset. Elinkustannusindeksi on noussut viimeisen vuoden aikana 7,2 % (lähde: Tilastokeskus), ja rakentamiskustannusten voidaan olettaa nousseen saman verran. Jos kustannusten nousu otetaan huomioon, rakennetun asuntokannan osalta messinkiosien uusimisen voidaan laskea olevan nykyisellä hintatasolla noin 3,5 miljardia € vuodessa.

Vaikutukset ihmisten terveyteen

Suomen ja Ruotsin talousveden säännöllisen valvonnan laatutiedot osoittavat, että talousveden lyijypitoisuus on vain noin 5–10 % juomavesidirektiivissä säädetystä lyijyn uudesta raja-arvosta, ja että nykyisin käytetyistä materiaaleista ei liukene lyijyä veteen terveydelle haitallisissa määrin.

Juomavesidirektiivissä säädetään lyijyn uudeksi raja-arvoksi 5 µg/l (aiemmin 10 µg/l). Lyijyn uusi raja-arvo on otettu Suomen kansalliseen lainsäädäntöön 12.1.2023 talousveden laadusta ja valvonnasta sekä rakennusten vesilaitteistojen riskienhallinnasta annetulla sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella (1352/2015). Direktiivissä säädetyn mukaisesti uusi raja-arvo tulisi täyttyä veden toimittajien toimittaman veden osalta vasta 15 vuoden kuluttua direktiivin voimaantulosta, eli vuonna 2036.

Vaikutukset kiertotalouteen

Vesilaitteistojen korjaaminen 3–5 vuoden välein ei ole realistista, tarkoituksenmukaista taikka taloudellisesti tai ekologisesti kestävä toimintatapa. Se on myös vastoin EU:n kiertotalouden ja vihreän siirtymän periaatteita.

Nykyisellään Pohjoismaiden messinkiteollisuus on kiertotalousteollisuutta, mikä perustuu 90-prosenttisesti kierrätettyyn materiaaliin, jossa materiaali on peräisin kierrätetystä prosessiromusta ja vanhoista käytetyistä messinkituotteista. Komission säädösehdotusten myötä tämä järjestelmä romuttuisi, ja neitseellisten materiaalien käyttö lisääntyisi merkittävästi. Neitseellisistä materiaaleista valmistetun messingin ilmastovaikutus on 8,4 kertaa suurempi kuin kierrätysmateriaaleihin perustuvan materiaalin. Kiertotalous vähennee koko EU:n taloudessa, jos ainoastaan primaarimetalleja voitaisiin sulattaa keinotekoisien alhaisen lyijypitoisuuden saavuttamiseksi.

Jotta romua voidaan tulevaisuudessa käyttää nykyisellä tasolla mutta hyvin alhaisilla lyijypitoisuuksilla, on ratkaisevan tärkeää parantaa kiertotalousmalleja ja ottaa käyttöön tehokkaita ja edullisia jalostustekniikoita, mikä vie aikaa. Teollisuuden näkemyksen mukaan vuodesta 2035 alkaen messinkiseosten lyijypitoisuutta voitaisiin vähentää 70 % vaarantamatta silti kierrätysmateriaalien käyttöä.

Vaikutukset teollisuuteen ja sisämarkkinoihin

Pohjoismaissa on muutama suuri messinkituotteita valmistava yritys. Suomessa voidaan arvioida olevan noin 80 PKT-yritystä jotka valmistavat, maahantuovat tai myyvät veden kanssa kosketuksissa olevia messinkituotteita. Näistä yrityksistä valmistajia voidaan arvioida olevan noin 10 – 15. Valtioneuvosto on kartoittanut teollisuusyritysten näkemystä asiasta. Teollisuus on sitoutunut juomavesidirektiivin toteuttamiseen sekä vähälyijyisten ja lyijyttömien materiaalien kehittämiseen ja kannattanut voimakkaasti yhteiseurooppalaisia lainsäädäntöä veden kanssa kosketuksissa olevien tuotteiden harmonisoimiseksi.

Messinkiteollisuus on työskennellyt aktiivisesti erilaisissa projekteissa ja aloitteissa viimeisten 10 vuoden aikana lyijyn käytöstä luopumiseksi, mutta komission ehdotusten vuoksi siirtymän tulisi tapahtua ennakoitua huomattavasti nopeammassa aikataulussa.

Yhteiseurooppalaista harmonisoitua lainsäädäntöä veden kanssa kosketuksissa olevista materiaaleista on yritetty saada voimaan jo yli kahdenkymmenen vuoden ajan. Teollisuus on kannattanut aloitetta, koska sen on oletettu helpottavan EU:n sisämarkkinoiden toimintaa mm. sen vuoksi, että teollisuuden toimijoiden ei tarvitsisi hakea hyväksyntöjä tuotteilleen eri maiden kansallisten säädösten mukaisesti. Komission nyt ehdottamien säädösten voidaan kuitenkin katsoa heikentävän pohjoismaiden teollisuuden toimintaedellytyksiä sisämarkkinoilla, koska teollisuus ei pysty sopeuttamaan tuotantoprosessejaan uusien säädösten mukaisiksi komission ehdotusten mukaisessa aikataulussa.

Edellä mainitun perusteella pohjoismaisen teollisuuden näkemys on, että siirtymäajan nyt käytössä oleville tuotteille tulisi olla vuoteen 2036.

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Suomi on tehnyt asiassa tiivistä yhteistyötä Ruotsin ja Viron kanssa. Ministerit ovat lähettäneet komissioon yhteiseen kirjeen 30.10.2023.

Asiakirjat

Valtioneuvoston kirjelmä U 13/2018 vp eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi ihmisten käyttöön tarkoitetun veden laadusta (juomavesidirektiivi)

Komission säädösehdotukset:

- [1. Komission täytäntöönpanosäädös EU:ssa sallittujen lähtöaineiden, koostumusten ja ainesosien luetteloiden laatimisesta](#)
- [2. Komission täytäntöönpanosäädös testaus- ja hyväksymismenetelmistä aineiden, koostumusten ja ainesosien sisällyttämiseksi EU:ssa sallittujen aineiden luetteloihin](#)
- [3. Komission täytäntöönpanosäädös lopullisten materiaalien testaus- ja hyväksymismenetelyistä ja –menetelmistä](#)
- [4. Komission delegoitu asetus juomaveden kanssa kosketuksiin joutuvien tuotteiden vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelystä](#)
- [5. Komission delegoitu asetus lähtöaineiden, koostumusten tai ainesosien sisällyttämisestä EU:ssa sallittujen aineiden luetteloihin tai poistamiseksi niistä](#)
- [6. Komission delegoitu asetus juomaveden kanssa kosketuksiin joutuvien tuotteiden merkitsemisestä.](#)

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Neuvotteleva virkamies Jarkko Rapala (STM), jarkko.rapala@gov.fi, +358 295 163 315

Hallitussihteeri Kirsi White (YM), kirsi.white@gov.fi, +358 295 250 264

EU-erityisasiantuntija Sarita Friman, VNEUS, sarita.friman@gov.fi, p. +358 295 160 144

VAHVA-tunnus

EU/811/2022